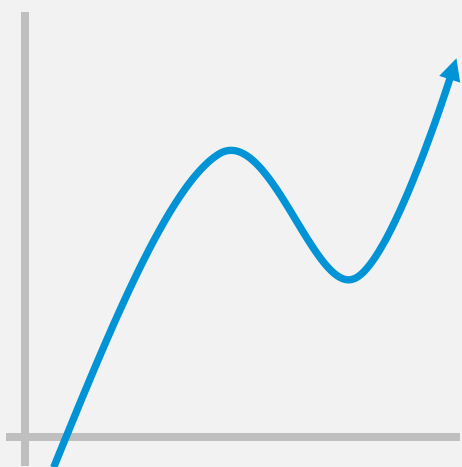

SVAZ PRŮMYSLU A DOPRAVY
ČESKÉ REPUBLIKY

SPOLEČNÉ ŠETŘENÍ SP ČR A ČNB V NEFINANČNÍCH PODNICÍCH

VÝSLEDKY ZA 4. ČTVRTLETÍ 2022

AUTOŘI: MILAN KLEMPÍŘ, BOHUSLAV ČÍŽEK, ANNA NOVOTNÁ

Zpracováno Svazem průmyslu a dopravy ČR na základě společného šetření
mezi nefinančními podniky Svazu průmyslu a dopravy ČR a České národní banky

OBSAH

O ŠETŘENÍ.....	2
SHRNUTÍ VÝSLEDKŮ.....	3
VÝSLEDKY PODROBNĚ.....	4
1. KONDICE FIREM: POPTÁVKA, ZAKÁZKY A INVESTICE.....	4
2. STABILITA EKONOMIKY A CENA VSTUPŮ PRO FIRMY.....	7
3. VNĚJŠÍ FAKTORY OVLIVŇUJÍCÍ FIRMY.....	9
PŘIDEJTE SE K ŠETŘENÍ.....	11

O ŠETŘENÍ

Databázi časových řad naleznete [ZDE](#)

Pravidelné čtvrtletní šetření SP ČR a ČNB: více než 10letá historie čtvrtletních statistických a analytických výstupů

Unikátní společný projekt: Spolupráce významné mezinárodně uznávané měnové instituce a nejvýznamnějšího zaměstnavatelského Svazu v ČR

Informace od firem: Informace o očekávání, podnikatelském prostředí, faktorech a bariérách atd.

Respondenti: 153 respondentů v šetření za 4. čtvrtletí 2022

Databáze časových řad je dostupná na stránkách ČNB:

http://www.cnb.cz/cnb/STAT.ARADY_PKG.STROM_SESTAVY?p_strid=ACAA&p_sestuid=&p_lang=CS

Cesta: Databáze časových řad ARAD → Statistická data → Všeobecná ekonomická statistika → Statistická šetření ČNB → Statistické šetření ČNB a SP ČR v nefinančních podnicích

Autoři: Milan Klempíř, Bohuslav Čížek, Anna Novotná

Zpracováno Svazem průmyslu a dopravy ČR na základě společného šetření mezi nefinančními podniky Svazu průmyslu a dopravy ČR a České národní banky

SHRNUTÍ VÝSLEDKŮ

Společné šetření SP ČR a ČNB mapuje situaci ve čtvrtém čtvrtletí 2022 a očekávání respondentů pro letošní rok.

Nepříliš příznivé investiční očekávání zpomalující ekonomika

Aktuální nejistoty jako je vysoká míra inflace, vysoké ceny energie ale i očekávání zpomalení a téměř stagnace růstu HDP v eurozóně, se podepisují na **poklesu poptávky**. Oproti předešlému roku se tato bariéra růstu firem zhoršuje a výhled zakázek v horizontu 3-6 měsíců je negativní. Rychlé tempo zhoršování očekávání zakázek z předešlého šetření se sice zastavilo, ale nynější výsledky fakticky potvrzují opatrný až pesimistický trend. Firmy jsou však odhodlány s nepříznivou situací bojovat a navzdory zpomalující ekonomice a dalším nejistotám se daří negativní scénáře vývoje zmírňovat. Například poslední známé ekonomické výsledky ČR ze závěru loňského roku nakonec dopadly o trochu lépe oproti původním očekáváním z průběhu roku. Výhled **investiční aktivity** pro letošní rok zůstal sice negativní, oproti minulému šetření je však predikce mírně příznivější. Pesimismus firem v druhé polovině loňského roku byl ovlivněn mimo jiné překážkami v podobě vysokých cen energie, které snižovaly i prostředky pro investice. Stejně tak jako nejistoty v očekávání dalšího vývoje cen a možných výkyvů, které komplikovaly plánování investic či dojednávání dlouhodobějších zakázek. Byť šetření ukazuje na očekávání mírného poklesu celkové investiční aktivity a přetrvávající opatrnost, situace a možnosti firem zůstávají diferenciované a důležité je, že firmy chtějí a potřebují dále investovat. Tomu může pomoci také nabíhající dotační podpora z evropských fondů.

Přetrvávající inflační očekávání

Respondenti mají stále vysoké inflační očekávání, pro roční horizont odhadují nárůst spotřebitelských cen o 10,15 % a pro 3letý horizont 7,02 %, což je výrazně nad inflačním pásmem. Predikce odrážejí mimo jiné i aktuální situaci, stav ekonomické nálady a dokládají obavy ohledně dalšího růstu cen. Nicméně firmy sledují především vnitropodnikové ceny a možnosti růstu cen jejich vstupů a výstupů oproti spotřebitelské inflaci a pro delší horizonty hodnoty „makroekonomické“ spotřebitelské inflace často v minulosti odvozovaly od analytických očekávání. Respondenti však odhadují i značný nárůst cen výrobních vstupů za 1 rok o 12,14 % a výstupů o 10 %.

Pokračující nárůst mezd, rigidní trh práce

Vlivem vyšší inflace se opět mírně zvyšuje i očekávaný **nárůst nominálních mezd**. Pro letošní rok se predikuje růst o 5,2 %, tempo však pokryje sotva polovinu očekávané míry inflace. Dynamika mezd je živena také nedostatkem zaměstnanců.

Cenová nestabilita jako bariéra růstu firem

Firmy stále považují za svojí **nejzávažnější bariéru nárůst cen materiálů a surovin a ceny energie**. Naléhavost zejména vysokých cen energie jakožto překážek pro podniky je rekordní a jedná se o alarmující čísla v celé historii šetření. Mezi limity dále zůstávají také vysoké náklady na práci a nedostatek kvalifikované pracovní síly. V rámci investičních překážek stoupají obavy o nedostatek vlastních finančních prostředků a vysoké úrokové sazby. I tak tyto faktory nepatří mezi hlavní bariéry růstu.

Euro v ČR

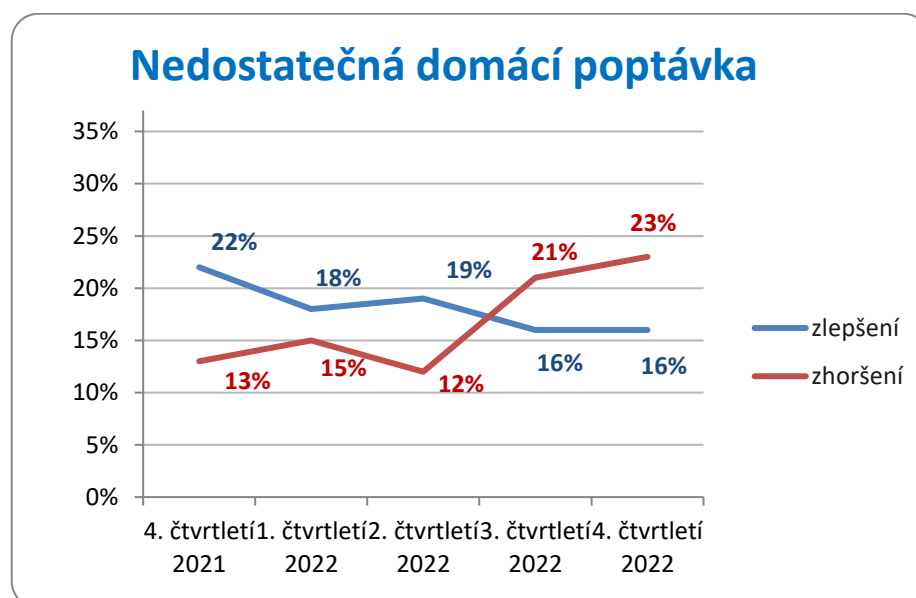
Firmy kvůli absenci **eura**, přestože jsou dodavatelé i odběratelé ze zemí platících eurem klíčoví, musejí firmy svůj zahraniční obchod zajišťovat proti kurzovému riziku. Tyto náklady tak negativně přispívají k řadě ostatních rostoucích položek v rámci vstupů a zbytečně prodražují produkci. Podnikatelé z tohoto důvodu dlouhodobě využívají v části transakcí měnu euro i pro platby mezi rezidenty v ČR.

VÝSLEDKY PODROBNĚ

1. KONDICE FIREM: POPTÁVKA, ZAKÁZKY A INVESTICE

Hodnocení
domácí
poptávky

Ještě v první polovině loňského roku vnímaly firmy domácí poptávku relativně příznivě. Zakázky (poptávka) rostly a patřily mezi významný prorůstový faktor, a to i přes počínající limity a rizika zejména v důsledku války na Ukrajině. Vnímání v posledních měsících je ale již ovlivněno negativnějším sentimentem a podniky pociťují zhoršení situace oproti situaci před rokem.

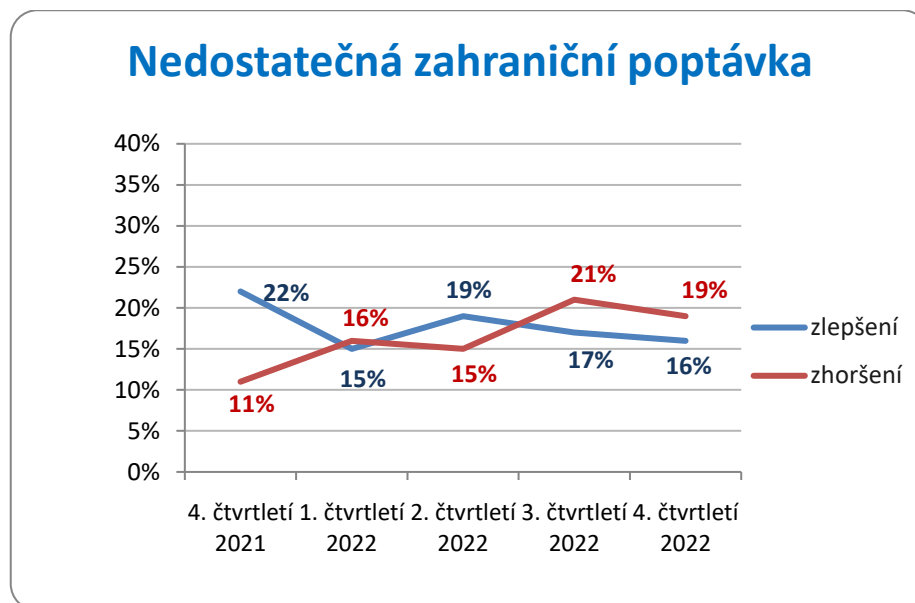
Aktuální nejistoty, jako je stále v historickém kontextu vysoká míra spotřebitelské inflace (za rok 2022 průměrně o 15,1 %) a s ní spojený výrazný propad reálných mezd, nepříznivé ceny energie nebo vysoké úrokové sazby ČNB mají tendenci snižovat kupní sílu domácností. Tento trend je již několik měsíců zřejmý z mnoha tvrdých i měkkých dat od Indexu nákupních manažerů, propadu maloobchodních tržeb až po zhoršení výhledu zakázek u nákladní dopravy. Také poslední konjunkturální průzkumy ukazují rekordně nízký sentiment spotřebitelů, který se pohybuje mezi nejnižšími hodnotami od počátku zjišťování v r. 2003.

Ochlazující poptávka se odráží i v očekávání vyššího nárůstu cen firemních vstupů oproti výstupům, neboť podniky již v průměru neočekávají, že budou schopny plně promítnout zvýšené náklady do cen svých finálních produktů.

Hodnocení
zahraniční
poptávky

Hodnocení zahraniční poptávky oproti předchozímu roku je také převážně negativní, nicméně firmy hlásily hodnoty blízké stagnaci i v předchozích třech šetřeních a nejedná se o žádný výrazný propad. Negativní vnímání je důsledkem ochlazování poptávky v řadě světových ekonomik. Index nákupních manažerů např. hlásí soustavný pokles nových exportních zakázek vlivem ekonomické nejistoty na klíčových zahraničních trzích.

Všechny tyto problémy se budou postupně přelévat do vývoje exportu v následujících měsících. Mezi firmami panuje nervozita a obavy, avšak nyní stejně jako v posledních 3 letech se snaží se všemi bariérami bojovat. Ekonomika sice zpomaluje, ale aktuální výsledky dopadly o trochu lépe než původní očekávání na podzim, např. díky opatřením ve vztahu k cenám energie. Negativní scénáře se tedy nenaplnují.

Očekávání zakázek

Ochlazování poptávky a zhoršující se ekonomický sentiment je zřejmý i z nepříznivé predikce zakázek v horizontu 3-6 měsíců. Výhled zakázek v posledních třech šetřeních se přehoupł do negativního salda s převážně pesimistickými či neutrálními predikcemi. Existují ale velké rozdíly mezi firmami – i v současné situaci nemalá část podniků očekává zlepšení své situace.

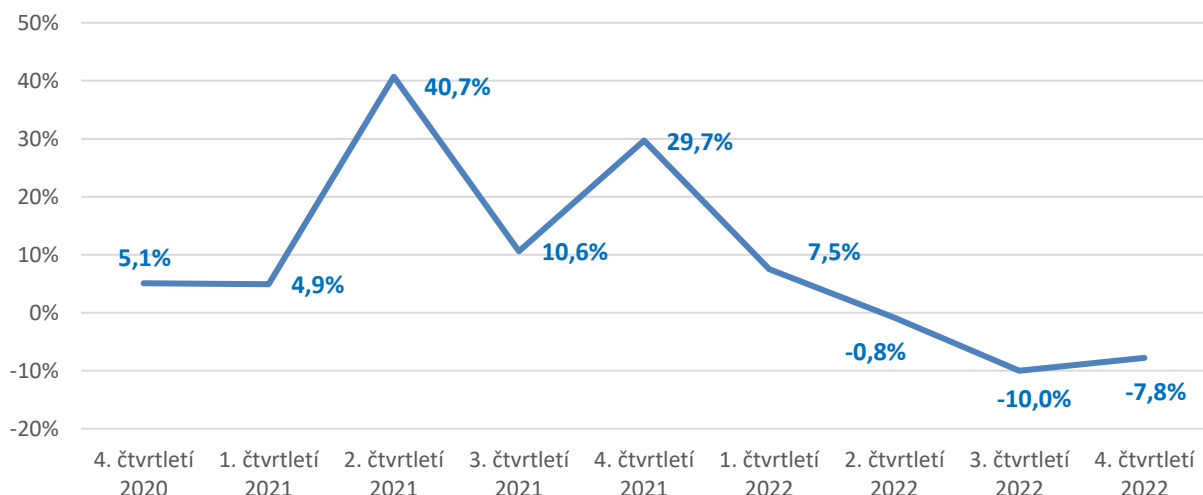
Důvodem pro záporné saldo zakázek jsou mimo jiné obavy ze zhoršujícího se ekonomického vývoje v zahraničí a dopady negativního vlivu inflace a vysokých cen energie na sentiment spotřebitelů v ČR. Svoji roli hraje také vleklá krize na Ukrajině a související nejistoty.

Vývoj zakázek – očekávání pro následující půlrok	3Q 2021	4Q 2021	1Q 2022	2Q 2022	3Q 2022	4Q 2022
zvýšení	28,4	45,3	31,3	30,6	24,0	27,6
snížení	17,8	15,6	23,8	31,4	33,9	35,4
beze změny	53,8	39,1	44,9	38,0	42,1	37,1

V průběhu roku se očekávání v oblasti zakázek postupně zhoršovala až k současným pesimistickým číslům, což naznačuje, že se nejedná o přechodný fenomén.

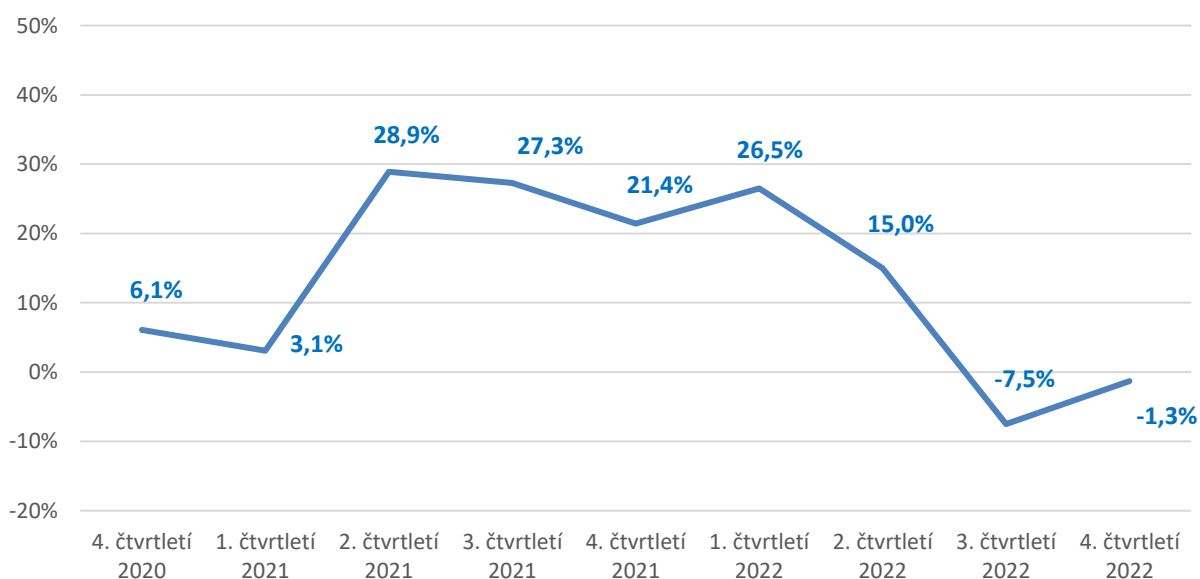
Firmy si navzdory mnohým překážkám dovedly udržet v loňském roce růstové hodnoty výroby a v řadě případů se dostat zpátky či překonat předpandemickou úroveň výroby, nicméně v závěru roku jsme již viděli zpomalování ekonomiky a jak naznačuje následující graf s ukazatelem **váženého salda očekávání zakázek pro půlroční období**, predikce dalšího vývoje je nejistá.

Vývoj očekávání zakázek pro následujících 6 měsíců - vážené saldo

Investice
v ročním
horizontu

Očekávání investic ve čtvrtém čtvrtletí 2022 je mírně pesimistické, vážené saldo očekávání vývoje investiční aktivity je záporné, ale nepredikuje se další výraznější pokles. Dosavadní zhoršující se trend v předešlých dvou šetřeních byl ovlivněn nejistotami vlivem setrvalého růstu cen materiálu a surovin, vysokých cen energie, ale také zvyšujících se nákladů na financování úvěrů. Dopady vysokých cen energie, nejistot či ochlazení poptávky se do podnikání řady firem projevuje a jejich možnosti investovat omezuje. Navzdory přetrvávajícím překážkám však může dojít ke zlepšení sentimentu. Řada firem si za současné energetické krize uvědomuje nutnost investic a jejich vliv na dlouhodobou prosperitu svého podnikání. V hodnotách očekávání zvýšení a snížení investic je vidět také poměrně vysoká diferenciací situace firem. Možnému zlepšení investičních aktivit může pomoci také nabíhající dotační podpora z evropských fondů, která se letos výrazněji projeví.

Vývoj očekávání investiční aktivity (12 měs.) - vážené saldo

2. STABILITA EKONOMIKY A CENA VSTUPŮ PRO FIRMY

Očekávání růstu cen

Oslovení respondenti mají **stále vysoké inflační očekávání. Hodnoty jsou na maximech z hlediska dlouhodobých řad** jak pro roční, tak pro 3letý výhled a jsou výrazně nad inflačním pásmem. Podnikatelé v horizontu **1 roku** čekají nárůst spotřebitelských cen o **10,15 %** a v horizontu **3 let** očekávají stále relativně vysoký meziroční růst o **7,02 %**. Ačkoliv firmy sledují především ceny výrobních vstupů a výstupů oproti spotřebitelské inflaci, tato predikce v delším časovém období dokládá jejich obavy. V dřívějších šetřeních podniky odvozovaly predikce pro delší horizont od analytických očekávání poblíž inflačního cíle ČNB, od konce roku 2021 jsou ale dlouhodobé odhady firem pesimističtější. Ze statistických dat rovněž plyne stále vysoká míra spotřebitelské inflace. Průměrná míra inflace za celý rok 2022 byla ve výši 15,1 % a makroekonomická predikce SP ČR odhaduje její letošní průměrný růst ve výši 9 % ([zde](#)). V letošním roce tedy nelze počítat s poklesem poblíž tolerančního pásma ČNB.

Ceny energie

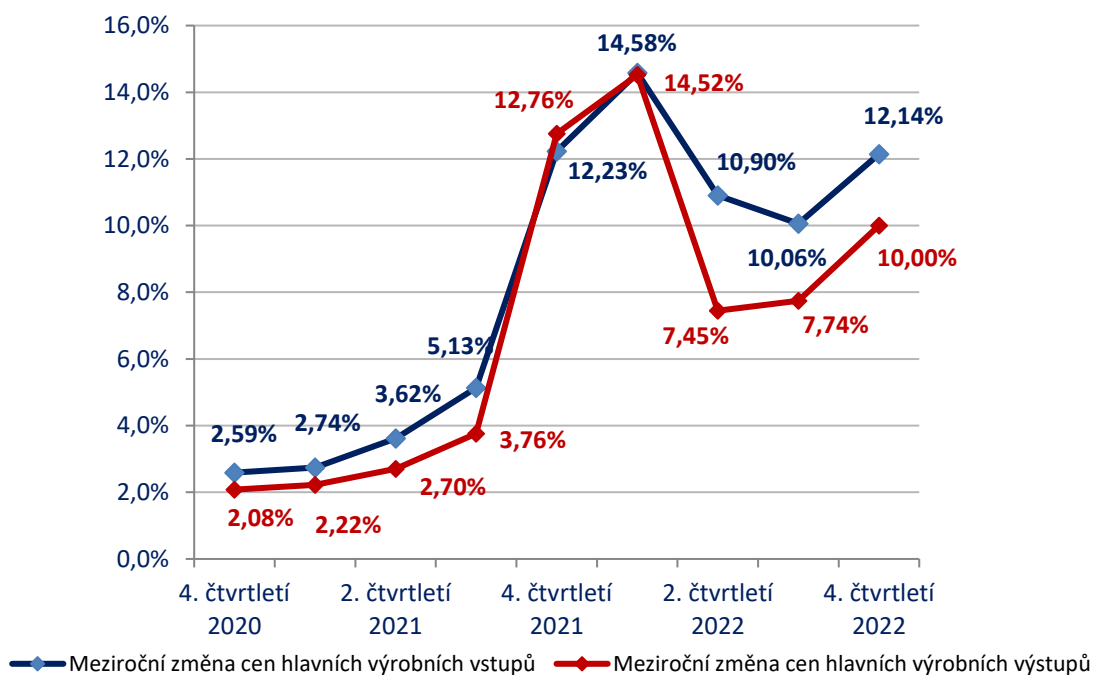
Tempo inflace je taženo zejména růstem cen energie. Podle Indexu cen průmyslových výrobců z loňského listopadu stoupla cena elektřiny meziročně o 58,7 % a zemního plynu cca o 48 %. Výrazný dopad ale mělo také zvýšení cen ropy nebo potravinářských výrobků.

Cena vstupů a výstupů

Firmy nadále očekávají výrazný růst cen výrobních vstupů a výstupů. V ročním horizontu respondenti očekávají růst cen vstupů ve výši 12,14 % a výstupů ve výši 10 %, jak vyplývá z níže uvedeného grafu.

Oproti situaci na začátku minulého roku je patrný nižší nárůst cen výstupů oproti vstupům. Spotřebitelé za současné situace již ve všech případech tak významně neakceptují výraznější zvyšování cen. Firmy tedy očekávají, že v následujících 12 měsících nebudou schopny z důvodu ochlazující poptávky plně promítnout stoupající náklady cen do svých finálních produktů. Různorodost dopadů do aktuální i budoucí finanční situace podniků je poměrně vysoká, dá se však očekávat, že se zdražování u řady firem podepíše na snížení marží s negativním dopadem na ziskovost.

Očekávání vývoje ceny vstupů a výstupů

Napětí na trhu práce, nedostatek pracovníků

Navzdory aktuálním překážkám se situace na trhu práce zatím výrazně nemění. Oproti předchozím šetřením jsou ale očekávání růstu zaměstnanosti opatrnější a méně příznivé. Firmy v prvním čtvrtletí roku 2023 očekávají drobný pokles zaměstnanosti o 0,5 %, za celý letošní rok pak pouze nepatrný růst o 0,17 %. Pozitivní zprávou je, že v době ekonomické nejistoty jsme stále v situaci, **kdy poptávka po pracovní síle převyšuje nabídku.**

S příznivou situací na trhu práce koresponduje i nedávný **průzkum SP ČR, kdy se firmy stále snaží udržet si své zaměstnance.** Více než polovina respondentů neplánuje v prvním pololetí roku změny v počtu pracovníků a cca třetina naopak chce nabírat. Podniky jsou však v plánování výhledu opatrné.

Trvalý nedostatek zaměstnanců může mít také (nad rámec vysokých inflačních tlaků) vliv při vyjednávání o nastavení mezd. Očekávaný nárůst mezd v letošním roce za poslední šetření pozvolna vystoupal až na hodnotu 5,2 % (v předchozím dotazování 5 %). Konkrétní hodnota bude různorodá dle jednotlivých sektorů či firem a jejich bariér růstu daných např. cenami energie a schopností udržet si svoje marže a ziskovost. Reálné příjmy zaměstnanců se ale pravděpodobně opět propadnou, predikované tempo růstu nominálních mezd dosahuje v letošním roce necelých 60 % očekávané míry inflace.

3. VNĚJŠÍ FAKTORY OVLIVŇUJÍCÍ FIRMY

Vývoj faktorů
s vlivem na
růst firmy

V šetření zjišťujeme podíl respondentů, kteří očekávají zhoršení či zlepšení hlavních faktorů v oblastech klíčových pro **růst firmy**.

V posledních několika šetřeních jsme svědky **zhoršení u cen energie a cen materiálů či surovin**. Tyto faktory jsou opakovaně vnímány jako největší bariéra a problém podniků. Zejména vysoké ceny energie jsou považovány za vysloveně naléhavé až alarmující a to i v kontextu ostatních faktorů v celé historii šetření. Pozitivní zprávou pro firmy však může být současný pokles cen elektřiny a zemního plynu na burze, který je do jisté míry ovlivněn například i teplým počasím na přelomu roku, úsporami energie, naplněnými zásobníky plynu či obnovením části jaderných reaktorů ve Francii."

Dlouhodobě nepříznivě jsou vnímány také vysoké náklady na práci a nedostatek kvalifikované pracovní síly. V posledních šetřeních podniky častěji deklarovaly omezení v podobě nedostatku financí, nicméně v tuto chvíli se nejedná stále o hlavní faktor omezující investice či růst.

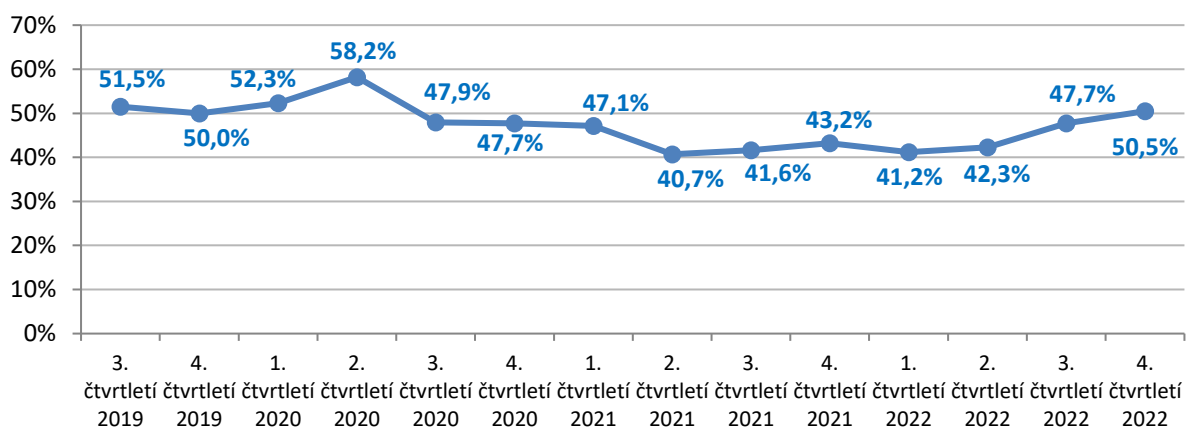
V kontextu hlavních limitů pro investiční rozhodování se situace výrazně neliší od předchozích šetření. Firmy dlouhodobě považují za nejvíce zatěžující nízkou návratnost investic nebo nejistotu budoucí poptávky, jejíž naléhavost se v posledních šetřeních mírně zvýšila. Od roku 2021 se také umocnil význam vysokých úrokových sazeb – tento ukazatel byl ještě nedávno považován za důležitý pro max. 3 % respondentů, ale nyní se jedná o třetí nejvýznamnější faktor týkající se téměř 13 % dotazovaných. Zhoršení ukazatele je důsledkem zvyšování úrokových sazeb ČNB, náklady na financování u nových úvěrů pro nefinanční podniky dosáhlo 8,27 %, což je cca čtyřnásobek oproti podzimu roku 2021.

Podniky dlouhodobě **nejsou spokojeny s kvalitou podnikatelského prostředí**, tato oblast má výrazný prostor ke zlepšení. Za nejzávažnější problémy označují firmy zejména **byrokracii, úroveň legislativy nebo vymahatelnost práva**, kde se neutěšená situace nemění. Za naléhavý problém je dále považováno pracovní zákonodárství, dopravní infrastruktura, ale také udržitelnost veřejných financí.

Náklady na
zajištění
exportu

Firmy jsou stále negativně ovlivňovány tím, že **ČR nemá společnou měnu euro**. Podniky v ČR mají **náklady se zajištěním** proti kurzovým výkyvům, a dobrovolně používají euro, protože v silně „eurizovaných“ zemích našich hlavních ekonomických partnerů mají významnou část dodavatelů i odběratelů.

Zajištění vývozu v daném čtvrtletí

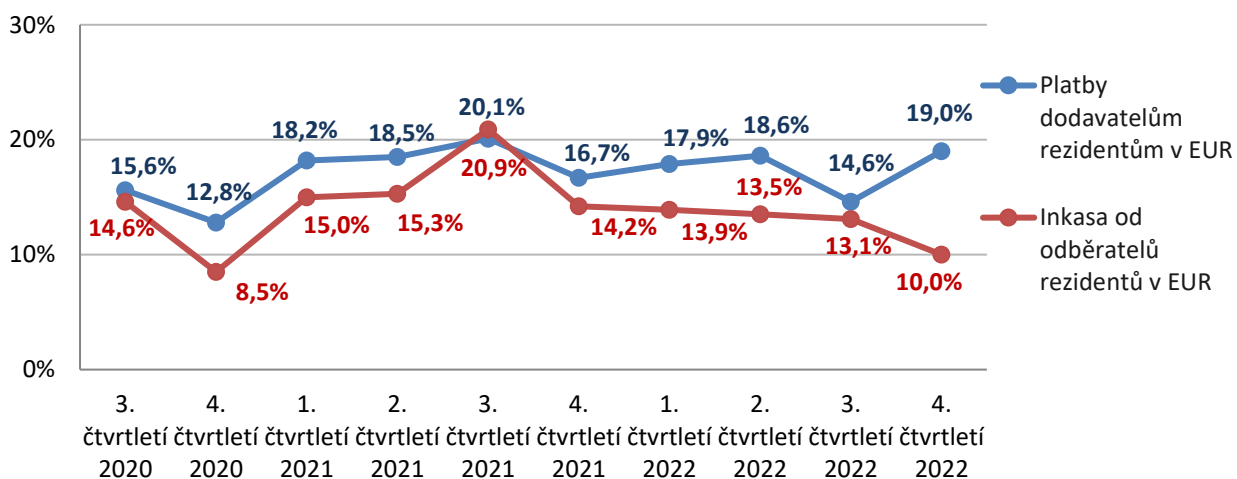

Z grafu výše plyne, že **podíl finančního zajištění exportu** je stále dlouhodobě v intervalu **40–50 %**, to znamená, že necelá **polovina českého exportu se musí zajišťovat**, což při absenci eura a významné orientaci české ekonomiky na eurozónu zbytečně zvyšuje podnikatelům náklady.

Používání eura

Další přirozenou formou zajištění proti kurzovým výkyvům je **používání eura podniky v ČR i v rámci tuzemských plateb**. Dlouhodobě z výsledků šetření pozorujeme, že **dobrovolné používání eura se pohybuje cca v intervalu 10–20 % transakcí mezi rezidenty**.

Využití eura v tuzemských platbách

Poznámka: Data pro všechny grafy a tabulky pocházejí z tohoto šetření.

PŘIDEJTE SE K ŠETŘENÍ

Ojedinelá spolupráce

Od roku 2011 provádí Svaz průmyslu a dopravy ČR (SP ČR) ve spolupráci s Českou národní bankou pravidelná čtvrtletní šetření. Respondenty jsou podniky z nefinančního sektoru, jejichž struktura je vybrána tak, aby odrazila strukturu české ekonomiky.

Chcete se zapojit?

Svůj zájem sdělte prosím pracovníkům ČNB zodpovědným za statistické šetření na e-mail Setreni@cnb.cz, tel.: 224 414 398, kde Vám poskytnou podrobnější informace k obsahu šetření a ke způsobu vyplňování statistického dotazníku.

Šetření nabízí obrázek o aktuálním stavu a očekávaném vývoji podnikatelského prostředí jak z pohledu vnitřních, tak i vnějších podmínek.

Využití

Šetření Svazu průmyslu a dopravy ČR a České národní banky využívá jako základ pro prosazování zájmů zaměstnavatelů a podnikatelů. Přidanou hodnotu vytváří pohled samotných podniků, na jehož základě může být argumentace věcnější a silnější.

Výsledky pomáhají: *Poskytnout signály o budoucím vývoji a situaci v podnikové sféře ekonomiky; Varovat před možnými problémy, poukazovat na slabá místa a rizika; Při tvorbě makroekonomické prognózy ČNB pro účely měnové politiky.*